

Секція: банківська справа

СЕРДЮК Л.В.

доцент кафедри банківської справи

Харківського інституту банківської справи УБС НБУ

м.Харків, Україна

ЛОГВИНОВА А.А.

студентка 6 курсу

Харківського інституту банківської справи УБС НБУ

м.Харків, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2008 – 2014 РР.

Найважливішою ланкою всієї банківської системи України та емісійним центром держави виступає її Національний банк. Він здійснює єдину державну політику в сферах грошового обігу, кредиту, валютного регулювання та зміцненні національної грошової системи. Загалом центральний банк координує діяльність банківської системи і несе відповідальність за проведення монетарної політики.

У Законі “Про Національний банк України” зазначено, що головною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України, але він виконує і ряд інших функцій, що забезпечують виконання основної мети його діяльності. Відповідно до «Основних засад грошово-кредитної політики», розроблених Радою Національного банку України ця мета полягає в тому, що центральний банк визначає та здійснює грошово-кредитну політику і виступає як кредитор останньої інстанції для банків та організовує систему рефінансування [1].

Процентна політика має широке значення і не зводиться тільки до встановлення відсотків за операціями. Згідно наведеного визначення у «Положенні про процентну політику Національного банку України» вона містить і рекомендації, на які орієнтуються банки при встановленні відсоткових ставок за пасивними та активними операціями, для реалізації державного впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання та забезпечення стабільності національної валюти. Отже, можна зробити висновок, що процентна політика бере участь у всіх відносинах, на які впливають відсоткові ставки як в економіці так і соціальній сфері, а тому саме її можна назвати окремим напрямком грошово-кредитної політики [2].

Згідно з дослідженням Шаринської О., конкретний механізм регулювання облікової ставки, як головного індикатора на грошово-кредитному ринку, зумовлює певну дію та наслідки для країни, зокрема:

- збільшення облікової ставки призводить до підвищення ціни грошей. Таким чином відбувається обмеження попиту на кредити центрального банку банками другого рівня, а також обмежуються їх можливості щодо кредитування різних економічних суб'єктів. В свою чергу, це є причиною підвищення процентних ставок за виданими кредитами та зниження попиту суб'єктів економіки на кредити загалом;

- зменшення рівня облікової ставки сприяє пожвавленню ділової активності та економічному зростанню, а саме зростають обсяги надання кредитів центральним банком іншим банкам. А отже, розширюється їх ресурсна база і, як наслідок, відбувається зниження процентних ставок за кредитами та, відповідно, зростає попит з боку господарюючих суб'єктів на банківські кредити [3, с. 15].

Аналізуючи річні звіти Національного банку України за період 2008-2013 років на рисунку 1.1 спостерігаємо загальну динаміку зміни основних процентних ставок протягом 2008-2013 років.

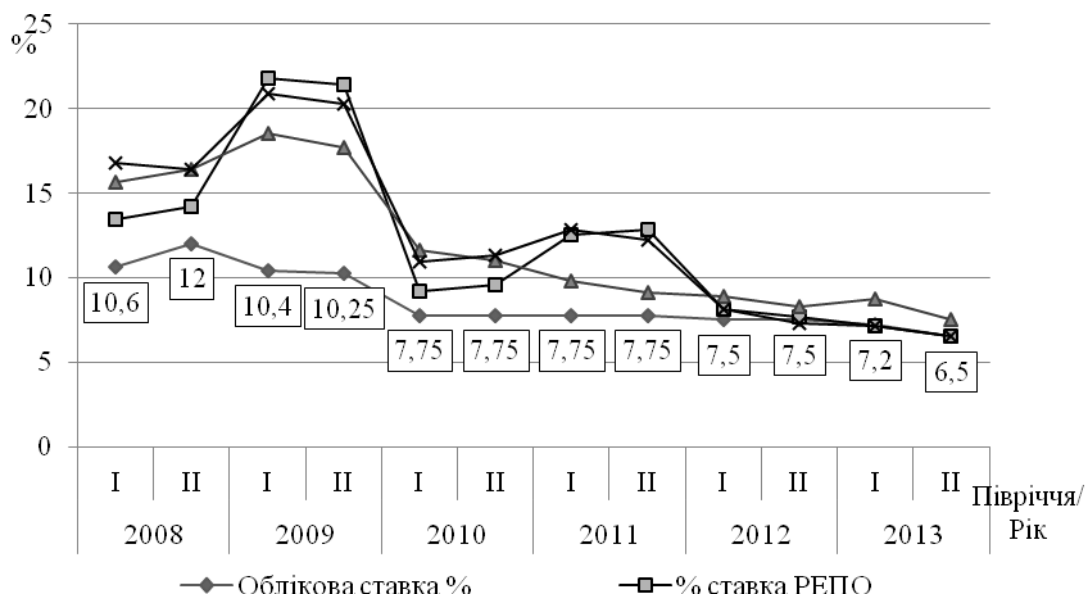

Рисунок 1.1 – Динаміка процентних ставок НБУ у 2008-2013 рр., %

Облікова ставка Національного банку України є одним з монетарних інструментів. Він є орієнтиром щодо вартості залучених та розміщених грошових ресурсів, який встановлює Національний банк України для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку.

Облікова ставка є базовою процентною ставкою, початковим пунктом формування процентних ставок за іншими операціями з рефінансування банків. У цьому ми можемо переконатися, звернувшись до рис.1.1.

Аналіз динаміки облікової ставки в Україні змінювався, відповідно до тенденцій загального розвитку економіки країни. В другій половині 2008 року простежується тенденція до збільшення облікової ставки і на даному етапі вона досягає максимального свого значення за аналізований період. З 2010 по 2013 роки спостерігається незначна динаміка зміни облікової ставки. Її значення було в межах від 7,75 % до 6,5%. Зміни процентного значення облікової ставки представлені на рисунку 1.2.

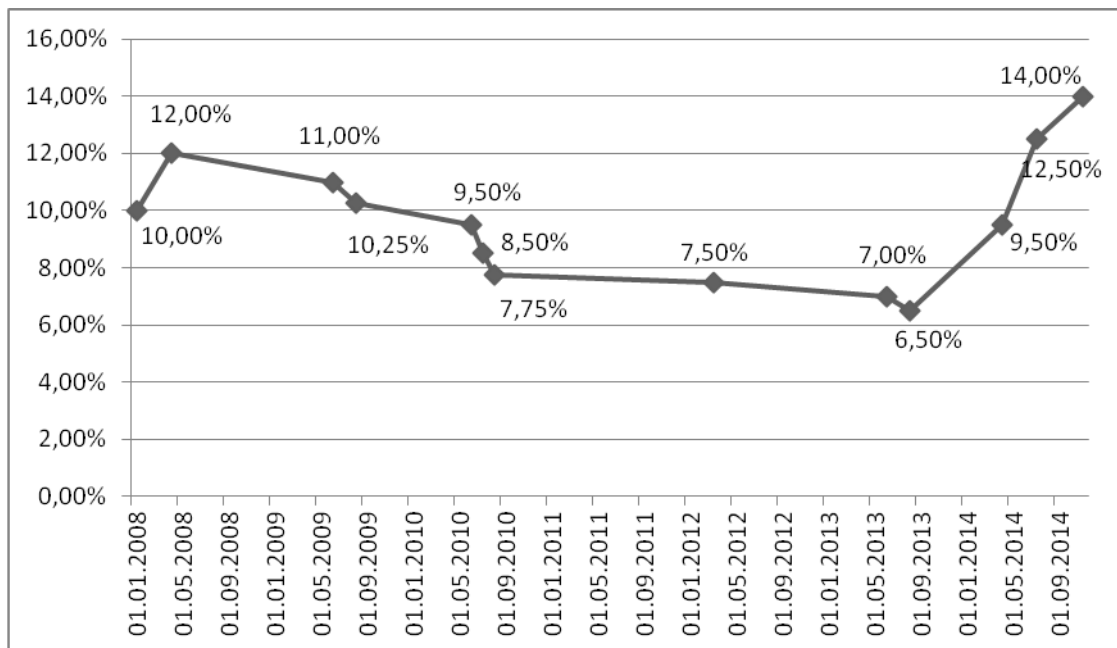

Рисунок 1.2 – Динаміка облікової ставки НБУ за 2008-2014 рр., %

За вище наведеними даними можна проаналізувати ситуацію, що склалась конкретно протягом 2008-2014 років.

Як зазначає Лобозинська С., процентна політика НБУ в 2009 році проводилась з метою утримання вартості грошей на позитивному рівні щодо інфляції з метою стимулювання повернення вкладів у банківську систему. Відповідно до зниження інфляційного тиску НБУ корегував свої відсоткові ставки. Зокрема, протягом червня–серпня 2009 р. двічі знижував облікову ставку (з 15.06.2009 р. розмір облікової ставки знижено з 12 до 11 %, а з 12.08.2009 р. – до 10,25 % річних). На зазначеному рівні облікова ставка протрималася десять місяців, а вже 08.06.2010 р. Правління НБУ знизило її до 9,5 %, а з 08.07.2010 р. – до 8,5 %. Згодом, 10.08.2010 р., облікова ставка опустилася до рівня 7,75 % [5, с. 383].

У 2010 році Національний банк України здійснював збалансовану грошово-кредитну політику. Вона спрямовувалась на створення стимулів, з одного боку, для покращення ситуації реального сектору економіки та, з іншого, щоб запобігти формуванню постійних ризиків щодо стабільності національної валюти. Процентна політика Національного банку України в

2010 році проводилась з метою забезпечення рівноваги грошово-кредитного ринку, запобігання розбалансованості на валютному ринку та підтримки нормального рівня процентних ставок з урахуванням рівня інфляції. Протягом 2010 року облікова ставка Національного банку України знижувалася три рази і була встановлена на рівні 7,75 % річних.

Передумовами зменшення в 2010 році облікової ставки стали такі процеси: збільшення ВВП, обсягів виготовленої промислової продукції, профіцит зведеного сальдо платіжного балансу.

В 2011 році Національний банк України зберігає облікову ставку на тому ж рівні – 7,75 %.

Починаючи з 2012 року облікова ставка НБУ дорівнює 7,5 %. А найнижчий рівень облікової ставки протягом досліджуваного періоду характерний саме для 2013 року. Процентна ставка досягла рівня 6,5% річних з 13.08. Це пов'язано зі стабілізацією економічних процесів в Україні та скороченням інфляції. Такий рівень облікової ставки досить позитивний і для банків, і для фізичних та юридичних осіб також, тому що кредити стають дешевшими і це в свою чергу призводить до залучення більших обсягів коштів у галузі реального сектору економіки.

З 15 квітня 2014 року облікова ставка НБУ досягла позначки 9,5%, звісно це пов'язано з економічним становищем держави на сьогодні. Тобто з прискоренням інфляційних процесів, проявом кризових явищ та необхідністю мобілізувати більшу кількість грошових ресурсів у центральному банку. Погіршення економічної ситуації призвело до підвищення облікової ставки до 14%.

Рішення Національного банку України щодо зміни процентних ставок показує негативні тенденції ринку грошово-кредитних ресурсів та значить можливе потенційне збільшення ціни на грошові ресурси, відображає збільшення ставок на фінансовому ринку взагалі.

Зміна рівня облікової ставки є більше сигналом для економіки, аніж прямо впливає на неї. Збільшення рівня облікової ставки зумовлює збільшення загального рівня ставок на міжбанківському ринку, збитковість від державних цінних паперів, збільшення рівня ставок по кредитах та депозитах. Необхідність мобілізувати більшу кількість грошових ресурсів Національним банком призводить до зменшення ліквідності банківської системи. А це, в свою чергу, і є головною причиною збільшення ставок.

Отже, слід зазначити, що процентна політика, як інструмент грошово-кредитної політики є адекватним умовам ринкової економіки. Оцінюючи ефективність процентної політики, варто відзначити, що вона є досить гнучким інструментом регулювання.

Як бачимо, процентна політика в Україні має свої недоліки. Щоб процентний канал механізму грошово-кредитного регулювання в нашій країні мав більшу ефективність слід удосконалити його елементи. Вдосконалення та зміна акцентів у самих механізмах грошово-кредитного регулювання Національного банку України дасть змогу покращити дієвість процентного каналу і буде сприяти активізації кредитного фінансування економіки України і в наслідок цього забезпечить стабільний розвиток економіки України.

Висновок: Динамічний аналіз рівня процентних ставок за період 2008-2014 рр. свідчить, що в діях центрального банку чітко простежувалася тенденція до здешевлення кредитних ресурсів до 2013 року. Національний банк України в цей період зменшував облікову ставку як головного індикатора на грошово-кредитному ринку для активізації процесів на грошово-кредитному ринку та стимулювання кредитної діяльності банків. Але у зв'язку з теперішньою не стабільною ситуацією в Україні облікова ставка значно зросла, що відповідно є причиною збільшення ставок по рефінансуванню банків.

Отже, вплив процентної політики Національного банку на реальний сектор економіки є значним, тому процентна політика повинна бути спрямована на забезпечення формування умов для зниження реальної вартості кредитів. В той же час динаміка відсоткових ставок за депозитами та за кредитами значним чином буде залежати також від ринкових очікувань та подолання структурних диспропорцій розвитку. Це потребує вживання заходів, узгоджених з усіма гілками влади, у напрямі макроекономічної стабілізації та вдосконалення законодавства із захисту прав споживачів фінансових послуг та кредиторів, покращення інвестиційного клімату й поліпшення судової практики при розгляді кредитних спорів.

Література:

1. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України від 20.05.1999 р. №679 – XIV – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Про затвердження положення про процентну політику Національного банку України [Електронний ресурс] : положення, затвержене постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 р. № 389. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z1092-04>.
3. Шаринська О., Облікова політика як інструмент грошово - кредитного регулювання цінової стабільності [Текст] / О. Є. Шаринська // Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – № 1. – С.15-23.
4. Динаміка облікової ставки НБУ в 2005-2014 рр. // Вісник Національного банку України. – 2014. - №1.
5. Лобозинська С., Особливості реалізації процентної політики Національним банком України [Текст] / С.М. Лобозинська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2013. – № 769. – С.380-386.